

LITERATURA.

Jan Opočenský: *Les faux du »Berliner Tageblatt«* découverte des pièces ayant servi de modèle aux faux rédigés en Allemand. — Praha. 1924. »Orbis«. 80. 233 str. — Je ještě dostatečně v živé paměti příhoda s podvrženými dokumenty »Berliner Tageblattu«, takže není třeba o ni blíže se zmiňovati. A jistě stejně tak dobře se pamatuje odhalení a rozuzlení těchto apokryfů, které se podařilo archiváři českosl. ministerstva zahraničí dru Opočenskému. Věc má však pro nás právníky ještě hlubší význam: neboť — jak vynikne z této knížky, v níž sebrány jsou všechny doklady s aférou »B. T.« související — ukazuje nejen, jakými prostředky se v mezinárodní politice pracuje, nýbrž i jakým způsobem je možno přijíti takovýmto machinacím na kloub. Nikdo neupřejí zajisté, že důkaz jak doslovně jen se záměnou vlastních a místních jmen a dat se kryje na příklad apokryfní smlouva ČSR s SHS se smlouvou mezi Andrássem a Bismarckem z 24. IX. 1879, atd. u všech ostatních podobně, je stejně přesvědčivý jako skvělý. Zde náhodou výraz »diplomatický« má význam obojí jak ve smyslu mezinárodních styků, tak i co kritiky listinné. Lze říci, že knížka, i když už nebudeme vzpomínati padělků takového druhu, přece bude vzorným příkladem, jak je nutno jednat za podobných okolností. Ča.

Římské právo obligáční část I. napsal prof. dr. Jan Vážný, cena 20 Kč. — Predzvestou tejto práce prof. Vážneho byly jeho »Actiones poenales«. Je to monografia pojednávajúca o obligáciach deliktých, ktorá má slúžiť hlbšiemu štúdiu a poznaniu najstarších rímskych obligácií, má však zároveň prispieť k vedeckému objasneniu rímskeho práva obligáčného vôbec. Je práve otázkou, ako máme hľadať na toto jeho dielo. Autor chcel podať našemu právnickému dorostu učebnicu. Súdim tak jednak z úvodu, kde sa výslovne podotýka účel didaktický, jednak z tej okolnosti, že predpokláda neznalosť všeobecných pojmov práva obligáčného a preto ich buď ihneď v stručnosti vyloží, alebo poukazuje na časť všeobecnú. A tu my československí právníci samovolne prirovnávame túto prácu k učebnici zvečnelého p. prof. Heyrovského a prof. Vančuru.

Predovšetkým po stránke formálnej je nápadné, že naukám obecným predchádza vylíčení jednotlivých rímskych obligácií špeciálne. Autor tým odhodlal sa pre postup, ktorý sledoval pri svojich prednáškach o právu obligáčnom konaných. Je síce pravda, že sa tento systém veľmi dobre osvedčil, lebo nauky všeobecne vyplývaly púhou dedukciou z špeciálnych už známych obligácií. avšak nesmieme zabúdať, že pri prednáškach prednášajúci všeobecné poslucháčstvu neznáme pojmy ihneď vysvetlí, kým pri študovaní učebnice nezávisle na prednáškach (a musíme si úprimne priznať, že značná časť poslucháčov zůstane pre dôvody, ktorých sa ovšem nechcem dotýkať, vzdialená prednášok) kandidát toho postráda, preto zůstane mu tieto problémy neobjasnené a tým je postup neobyčajne obtížny.

Čo sa materielnej stránky týka, musím vytknúť onu okolnosť, ktorá v budúcnosti značne uľahčí našemu právnickému dorostu poznanie rímskych obligácií a ktorú pokládám za veľkú výhodu tejto učebnice. Autor totiž neuspokojuje sa tým, že podá obraz tej ktorej inštitúcie v jednotlivých obdobiach vývoja práva rímskeho, poukazujúc všeobecne na tie momenty, ktoré dotýčné zmeny vyvolaly, ale snaží sa pri každej príležitosti logickým postupom vyložiť, ako sa vytvoril utvar novší zo staršieho, kladúc väčšiu váhu na túto stránku theoretickú, ako na podrobné všestranné vylíčení jednotlivých inštitúcií. Prof. Heyrovský chcel podať jasný do všetkých podrobností vypracovaný obraz práva rímskeho. Prof. Vážnému na detailoch nezáleží, on vytknul si za úkol zachytiť celý vývoj, ličiac ho často farbami veľmi hlbokými. Aby som toto svoje tvrdenie príkladom potvrdil uvádzam následovné: o jednotlivých obligáciach quasi ex delicto pojednáva autor na strane 25. —

Tomu predchádza, nazval by som to genetický úvod na str. 24, čiastočne 23. a 12. takže úvod je dlhší, ako samé pojednávajú. Stalo sa to práve preto pokiaľ autor kladie väčšiu váhu na vznik a vývoj obligations quasi ex delicto, ako na všestranné ich vylúčenie. Takto ovšem sa vytvárajú naša moderná galéria vedľa klasickej tiež na poli vedeckom.

Rušíve zasahuje do súvislosti veľký počet, často značnejších tlačových chýb, ako tiež je záhodné jednotlivé tituly opatřit paragrafmi, pokiaľ sa tým prehľadnosť uľahčuje a bez ktorých citácia je vôbec nemožná.

JUC. E. W. (Bratislava.)

Josef Šusta: Z dob dávných i blízkých. Sbíрка rozprav a úvah. — Praha. 1924. Vesmír. 8°. str. 341. — Právě v čas Šustovy padesátky vyšla tato kniha, která není sice překvapující novinkou, nýbrž snůškou — jak sám autor v předmluvě praví — »odpovědi na rozličné nárazy«, sbírkou článků a úvah zejména z Českého Časopisu Historického, ale i fejtónů z denních listů, a právě pro tuto retrospektivu má svůj veliký význam. Kolik významných essayů a studií přinesou (budíž to žurnalistice řečeno k chvále) denní listy, jež zapadnou velmi lehce, ačkoli by si zasluhovaly větší pozornosti než chvilkové. Ale povaha denního tisku nemožňuje, spíše znesnadňuje sledovati takovéto drobnější práce. Podobně tomu je i u velkých revuí, třebaž že nesrovnatelně je snazší přehlédnouti je pro jich poměrnou věcnou utříděnost a proto musíme býti vědčtí za každou podobnou sbírku, jako na příklad nám podává nyní »Vesmír«. Vždyť mezi pracemi Šustovými jsou i takové, které vyvolaly ohlas nejen v kruzích vědeckých, nýbrž i v beletristických a politických jako známá kritika Macharova »Říma«, neb odpověď na otázku »Máme se domáhati kolonií«, různé rozborů politických memoárů neb přehledů činnosti vlivných osob soudobého života (»Vilém II. a Rusko, Czerninův spis o válce, Rozhodný zápas Wilsonův, Clémenceau odchází, Paměti Hindenburgovy« atd.). Že v této pestré směsi nechybí ani otázky národohospodářských, je zřejmo na prvý pohled (»Vznik novodobého kapitalismu podle W. Sombarta, Systém Saurův a dnešní svízele valutní, Drahta a požívačnost« a p.). A universitní profesor se nezaprě ani studii, jimiž uzavírá tuto sbírku, kde vzpomenu otázky naší vědy i škol vysokých (»Problémy vysokých škol, Nové budovy pro českou universitu, Sociologie a střední škola«). Věru, bylo by si přáti více podobných sbírek.

Ča.

Henri Sée: Esquisse d'une histoire du Régime agraire en Europe aux XVIIIe. et XIXe. siècles. — I vol. in — 8°, str. 276, — Paris, Marcel Giard et Cie. 1923. Cena 15 frs. H. Sée pokouší se v uvedeném díle o srovnání agrárních zřízení vyskytujících se v Evropě ve století XVIII. a XIX. — t. j. v době, která přinesla s sebou základní změny ve zřízeních agrárních. Z methodických důvodů je dílo rozvrženo do dvou částí: v první autor charakterisuje a srovnává agrární zřízení před reformním hnutím; v druhé části pak sleduje postup uplatňování reformních snah v různých zemích.

Postupným zkoumáním různých agrár. zřízeních dospívá H. Sée k rozřídění jich ve tři typické skupiny: první skupinu charakterisuje régime seigneurial (pevně postavení sedláka k usedlosti), druhou skupinu poddanství lidu selského (s nejistým postavením sedláka k půdě a se stálým zhoršováním), třetí konečně tuhé osobní poddanství (»servitus personelle«). Poslední dvě skupiny mají své území (přibližně) na východ od Labe, první na západě. V této první části svého díla odpovídá autor na vynořující se otázky: Co je příčinou drobení pozemkového vlastnictví na západě a co stálého zvětšování statků na východě? Co je příčinou toho, že agrární zřízení v Anglii v začátku se podobá zřízením francouzskému a končí podobajícím se zřízením východním? Klíč k první odpovědi nalézá se ve vyvinutém feudalismu na západě a ve vývozním obchodu obiliny na východě; ke druhé v rapidním vzruchu kapitalistického průmyslu, který usnadnil odliv selského lidu anglického z venkov po jeho vyvlastnění landlords.

V druhé části hledá H. Sée příčiny determinující emancipaci sdcáků. Domnívá se, že jsou to následující: emancipační ideje propagované filosofií XVIII. st., hospodářská nutnost zvýšiti produkci, pokrok kapitalismu, který nutí k přeměně agrárního zřízení. Tyto příčiny neměly všude stejnou sílu a také různé byly jejich účinky v různých útvarech agrárního zřízení. Zde se vyskytují otázky: Jak na sebe působily vzájemně vlivy politické a hospodářské? Jaký vliv měly reformy agrární na rozvoj moderního kapitalismu? V první odpovědi dokazuje autor, že všude, kde měla šlechta politickou převahu, emancipace se dala v její prospěch, kde pronikala demokracie, tam těžili sdcáci. Ke druhé otázce odpovídá, že uvolněné síly venkovského lidu byly využity kapitalismem, když vyvlastnění malozemědělci se vystěhovali do měst, vytvářejíce tak moderní proletariát.

Je přirozeno, že dílo takového rozsahu se neobírá podrobnosti jednotlivých zřízení. Ty nejsou ostatně pro ně ani významné. Přece však i podle rozsahu pojednání o zřízení francouzském i podle jeho dokonalosti, je na první pohled poznat, že toto je vlastním oborem autorovým. Snad jednou bude možno, aby práce takového rozsahu a takového významu pro sociální a ekonomický vývoj společnosti, byly rozděleny mezi více vědců a aby konečná jich redakce byla přenechána tomu, který z taktu vědecky zpracovaného materiálu vyvodí stěžejní zásady.

Jan Procházka (Nancy).

John Maynard Keynes: A tract on monetary reform. London — Mac Millan. 1923. VIII + 209 pp. — Články, které psal Keynes do »Reconstruction of Europe«, jsou základem této knihy, která obsahuje theoretické i praktické závěry známých Keynesových zásad. A jsou-li jeho theoretické formulace zajímavé, jsou tím zajímavější praktické důsledky, které z nich vyvozuje, neboť tu, ač nerad, musí se Keynes smiřovati a smlouvat s ledačím, co mu není v theorii, mírně řečeno, sympatickým. Věnují větší pozornost těmto místům, poněvadž jednak se tu individualita Keynesova nejvíce uplatňuje — a její průbojnosti a originality ve světové vědě národohospodářské nyní již každý si váží a cení — jednak se tu vyjadřuje Keynes nejpřesněji a nejpřesvědčivěji, neboť realisace jeho teorií v praxi je mu nutnou potřebou — což zase možno mu při srovnání s ostatními jeho kolegy jen přičísti k dobru — a bojuje o ni vášnivě a houževnatě, možno říci fanaticky. Jeho these jsou těžké, jasné a nekompromisní — vůbec by mohl sloužiti většině národohospodářů za vzor způsobem, jakým dovede spojití vědeckou hloubku s formální přesností a jasností. Dílo je rozděleno na pět kapitol. Pokusím se z hruba zachytiti jejich hlavní rysy. První kapitola je nadepsána: Vliv změny hodnoty peněz na společnost. — Význam peněz jest v tom, co je za ně možno opatřiti. Proto nerozhoduje změna v peněžní jednotce, nýbrž změna v hodnotě peněz, neboť tato, když se mění, nemění se pro všechny vrstvy stejně. Inflace poškozujíc nejvíce investující vrstvy a je nepřívznivá strádání, neboť ničí nejen schopnost strádatelova, nýbrž i důvěru, která je předpokladem této schopnosti. Deflace je ochuzením práce a podnikání (nezaměstnanost, zastavení výroby). Mimo to deflace poškozujíc dlužníky, inflace přehání podnikání, ale to už jsou škody druhořadé, poněvadž dlužníci se dovedou lépe hájiti než věřitelé a poněvadž dělníci snáze se ubrání přemíře práce než nezaměstnanosti. Inflace je tedy nespravedlivá a deflace nevýnosná; a při tom je často deflace horší než inflace — nehledě ovšem k Německu — neboť horší je nezaměstnanost než nelibost strádatelova. Obě jsou však zlé. Předpokladem individualistického kapitalismu dnešního, který svěruje jednotlivcovy úspory jednotlivcově výrobě, je stabilní valuta. — Veřejné financie a změny v hodnotě peněz. Inflace je způsob zdanění, kterému veřejnost může jen velice těžko uniknouti a které může i ta nejslabší vláda prováděti. Zecla podle kvantitativní theorie, zůstává skutečná hodnota nahromaděna v papírovém oběživu stejnou, bez ohledu na počet jednotek; nutným předpokladem jest ovšem, že zvyky a blahobyť obyvatelstva zůstanou nezměněny. Není-li tohoto předpokladu, změnilo-li obyvatelstvo své zvyky a omezí své užívání peněz tak, že se vládě

inflace přestane vyplácet, nezbyvá nic jiného, než nastoupiti cesty, které vedou k novému získání důvěry v peníze. Že je to možno, ukazuje na př. Rakousko, kde podařilo se tak upevniti důvěru v peníze, že oběh jejich mohl býti za rok $2\frac{1}{2}$ krát zvětšen. V Rusku v polovici 1922 klesla hodnota oběživa stoupla na 4 mil. lib., zmírněním inflace posílena důvěra a hodnota oběživa stoupla na 8 mil. lib. a přičteme-li k tomu 16 mil. lib. červonců, na 24 mil. lib. Nejlepší způsob reformy je spokojiti se špatnou měnou jako prozatímním zdrojem příjmů a zavésti vedle ní ihned pevnou jednotku účetní jako předpoklad pro obnovu řádných pramenů příjmových. Není správné tvrzení, že při inflaci se uniká zdanění. Co vláda vydá, obyvatelstvo inflací zaplatí, nekrytého deficitu není. V Anglii se daňové stvrzenky zahazují, v Německu jim říkají bankovky a schovávají si je, ve Francii jim říkají renty a ukládají je. — Vedle příjmů poskytuje inflace vládě zmenšení jejího vnitřního dluhu. Jakmile státní dluh překročí určitou proporci národního příjmu a aktivní, pracující vrstvy nebudou spokojeny s tím, aby více než určitá část výtěžku jejich práce přišla do rukou rentiérů, musí se vláda odhodlati tento dluh snížit. Způsobů je několik: neuznání dluhu je akt revoluční, znehodnocení měny jest nespravedlivé, zbývá tedy vědecký a nejučelnější způsob — dávka z majetku. — Theorie peněžní a cizí devisy. Peníze nemají jiné hodnoty leda tu, která jest odvozena z jejich směnné funkce. Označí-li se množství oběživa »n«, cena konsumpční jednotky »p« a konsumpční jednotka »k«, jest $n = p \cdot k$, počítáme-li s bankovními deposity, $n = p(k + rk')$, při čemž »k'« jest depositní konsumpční jednotka a »r« její množství. Pokud »k«, jest nezměněno, jest přímá spojitost mezi množstvím oběživa (n) a cenovou hladinou (p). Cenová hladina tedy závisí na určitých vlivech. Z nich n a r jsou, nebo by měly býti, pod kontrolou ústředních bankovních autorit. Na k a k' nedá se sice působiti přímo, avšak jejich pohyby dají se neutralisovati pohybem v n a r tak, aby byla zachována stabilisace. Theorie o paritě kupní síly dokazuje, že pohyby mezi směnečnými kursy dvou měn směřují k souběžnosti s pohyby hladin vnitřních cen obou zemí. Přistoupíme-li na běžnou definici, že parita kupní síly jest určena srovnáním všeobecné kupní síly doma a v cizině, neznamená to, že skutečný směnečný kurs musí státi na paritě kupní síly anebo že je to pouze věci času a přízpůsobení se, než dojde k rovnováze. Příčiny, že tomu často tak není, jsou ve změnách cenových i peněžních. Někdy jsou na změny devisové kursy citlivější, ale obvyklejší je vnitřní hladina cenová spolehlivějším ukazatelem. Hladina devisových kursů není stabilní, již pouhou skutečností, že dána je stabilita jejich podmínek, vyžaduje se ještě, aby finanční politika poskytovala dosti záruky, že stabilisace potrvá. A tu ještě podléhá devisová hladina fluktuacím denním a sezonním, jak je s sebou přinášejí potřeby peněžního trhu. Jest omylem, že nejvíce fluktuací zavinuje spekulace. Naopak možno říci, že fluktuace posledních tří let možno přičísti spíše na vrub nepřítomnosti spekulace než její přítomnosti. Vliv spekulace se vůbec přeceňuje jako vliv politiky. Mohou působiti na devisové kursy pouze nepřímo vlivem na cenovou hladinu, obchod a zahraniční úvěr. Spekulace je často užitečným faktorem při zmírňování extrémních fluktuací (pokles franku v lednu 1921), jindy je předvídá a včas paralyzuje termínovým obchodem, který přejímá z rukou nezkušených obchodníků. Jinak jest úkolem státní banky mírniti fluktuace a zprostředkovati termínový obchod. V diskontu termínových devis objeví se také jedině účinek změny bankovní sazby, naproti tomu absolutní hladina devisová mohla by býti dotčena pouze relativně velkým rozdílem bankovních sazeb. — Alternativní snahy v peněžní politice. Často se uvažuje o obnově zlaté měny a sporno je jediné, zda má býti měnová hodnota zvýšena na předválečnou zlatou hodnotu nebo na nějakou hodnotu nižší (deflace či devalvace). Proti deflaci možno uvésti, že působí nespravedlivou redistribucí jmění na úkor aktivních vrstev. Z důvodů prestižních mohou ji provésti pouze státy, které se příliš nevzdálily předválečné hodnoty (Anglie, Holandsko, Švédsko, Švýcarsko a snad Španělsko). Pro ostatní státy doporučuje se devalvace a stabilisace, poněvadž pro ně by

deflace měla více účinků nepříznivých než příznivých. Deflaci nemohou provést Francie a Itálie, poněvadž by příliš zatížily své poplatnictvo. Jedině Československo*) učinilo s deflací umírněný, ale úspěšný pokus. Poměrně prasto břemene vnitřního dluhu a válečného deficitu, mohlo podle plánu svého finančního ministra dra Aloise Rašina použití výtežku zahraničních půjček k zlepšení směnné hodnoty české koruny skoro trojnásobnému proti minulému roku. Tato politika je stála průmyslovou krizi a vážnou nezaměstnanost. Proč? Nevím. Ani dnes nemá česká koruna větší cenu než $\frac{1}{6}$ své předválečné parity; a zůstává nestabilisována, zmitána fluktuacemi sezonními i politickými. Bude tak pokračovati do nekonečna? Ne-li, kdy a na kterém bodě bude stabilisace provedena? Československo bylo lépe postaveno než kterákoli jiná země v Evropě, takže mohlo zaříditi svůj hospodářský život na základě zdravé a pevné měny. Dalo však, sledujíc pochybenou politiku, přednost, v duchu přísné cnosti, stagnaci svého průmyslu a standardě stále ještě fluktuující. (Keynes v poznámce vzpomíná smrti dra Rašina a oceňuje jeho měnovou odhodu jako nejodvážnější a neúspěšnější dílo, jaké v té době bylo v Evropě provedeno.)— Další alternativou je stabilisace cen či stabilisace devis. Volba jest těžká, poněvadž jest těžko se odhodlati nahraditi jednoduchý systém stability devisové, nevyzkoušeným a vědecky obtížným systémem stabilisace cenové. A přece je Indie příkladem, že je možno, v tomto případě patrně neúmýšlně, zachovati stabilitu cenovou i přes fluktuace devisové, k nimž došlo z důvodů prestižních. Před válkou, kdy svět byl zařízen na zlatou standardu, dávala se přednost stabilisaci devisové, poněvadž byla jednodušší a fluktuace cenové byly tak mírné, že nevybuzovaly obav. — Obnova zlaté standardu nemůže poskytnouti úplnou stabilitu vnitřních cen. nýbrž pouze stabilitu devis a to s podmínkou, že všechny země obnoví zlatou měnu. Zastanci zlaté měny, protestující proti měně umělé, tvrdí, že zlato poskytuje stabilní standardu hodnoty. V XIX. století zachovalo skutečně zlato pozoruhodnou stabilitu, avšak válkou se poměry změnily. Zlata měna stala se umělou, poněvadž hodnota zlata ztratila svou neodvislost tím, že se zlato soustředilo v málo rukou. Spojené státy kupovaly zlato aniž ho potřebovaly, jen aby uměle udržely jeho hodnotu. Budoucí důvěra ve stabilitu hodnoty zlata bude záviseti na tom, zda Federal Reserve Board bude dosti pošetilý, aby přijímal drahé zlato, které nepotřebuje, a dosti moudrý, aby je udržel na určité hodnotě. Směnitelnost za zlato nemění konečně nic na skutečnosti, že hodnota zlata závisí na politice ústředních bank. Systém zlatého krytí byl válkou úplně zvrácen. Bankovní sazby řídí nyní, třeba že neúplně a pokusně, expansi a deflaci úvěru v zájmu obchodní stability a pevnosti cen. Regulovaná měna se nepozorovaně objevila, existuje, staletý sen národohospodářů se splnil zásluhou potrhých ministrů financí. Zlatá měna jest barbarský přežitek. Kdyby Anglie chtěla obnoviti zlatou měnu, musila by se podrobiti úplné závislosti na Federal Reserve Board. — Positivní návrhy pro budoucí úpravu měny jsou pro každou zemi různé. V Anglii jest možnost úvěrová, kterou mají Joint Stock banks, ovládaná politikou Bank of England a Treasury a na těchto závisí hladina cenová a tedy i devisová; banky mohou jejich politiku pouze brzdit. — Dosavadní tendence je dozírati a kontrolovati vzrůst oběživa, kterým se má řídit vzrůst úvěru, kdežto správnou tendencí by bylo dozírati na vzrůst úvěru, kterému by se vzrůst oběživa přizpůsoboval.*) Zlatem v Bank of England by se platilo do Spojených států a zlato by se kupovalo jako zboží k reexportu. Hlavním úkolem sledovaným všemi prostředky má býti zavedení stability šterlingových cen; stabilita devisová může býti cílem

*) Podávám pro zajímavost jen málo zkrácený citát této stati.

**) S tímto návrhem polemizuje v letošním březnovém čísle *Economic Journalu* (str. 52—63) prof. E. Cannan a hájí zásadu opatrnou, totiž že nutno v prvé řadě kontrolovati oběživo. V témže čísle (str. 65—68) mu Keynes odpovídá, že by vedly zásady Cannanovy k zbankrotění hospodářství, poněvadž není nic platno stanovití množství obě

druhořadým. K jejímu dosažení bude účelno zajistiti výhodu zlata, že omezuje přílišnou citlivost devis na časové vlivy, a při tom vyhnouti se nutnosti sledovati veliké pohyby zlata jako hodnoty. Bank of England by regulovala (ne stanovila) cenu zlata právě tak jako reguluje a nestanoví jednu pro vždy diskontní sazbu. Pokud jde o regulování vydávání bankovek, má dosavadní systém dvě hlavní nevýhody: stanovením zlaté rezervy immobilisuje toto kvantum zlata a zároveň o ně také zmenšuje částku, které by se dalo použítí na vyrovnání časových a neočekávaných deficitů v rovnováze platební bilance. Zlatá reserva měla by býti skoncentrována v Bank of England, která by jí používala na vyrovnání krátkodobých fluktuací devisových. Papírové peníze by vydávala Treasury, aniž by byla omezena na určité hranice. Také Spojeným státům nelze doporučití nic jiného, než aby spíše provozovaly stabilisaci hodnoty dolarové než zlaté. V posledních letech už Federal Reserve Board jen předstírá, že zachovává zlatou standardu, ve skutečnosti má standardu dolarovou, neboť místo aby se hodnota dolaru řídila hodnotou zlata, přizpůsobuje F. R. B. za drahé peníze — tato fikce stojí 100 milionů liber ročně — hodnotu zlata hodnotě dolaru. Mr. Hoover se mylí, myslí-li, že přirozeným vývojem obchodu a investic se americká zásoba zlata rozptýlí. Přítok zlata může ustati buď poklesem hodnoty dolaru (inflací) nebo vzestupem hodnoty zlata v ostatním světě. Obě alternativy jsou nepravděpodobné a proto zbývá jediné východisko pro F. R. B.: zavítí mincovny. Tím by nebyla porušena ani dosavadní směřitelnost ani by nenastalo nebezpečí inflace. Země, které ztratily kontrolu nad svými měnami (Rusko, Polsko, Německo) musí si naléztí jiné zdroje příjmů než daň inflační a z obratu. Francie a Itálie měly by devalvovati své měny na takovou hladinu, aby úroková míra vnitřní dluhu nepřesahovala meze kapacity poplatníkovy. Ostatní země nemají nároku na neodvislou standardu. Udělaly by nejlépe, kdyby založily své měny na sterlingu nebo dolaru, regulující své devisy podle jedné z těchto měn a udržující stabilitu rezervami zlata doma, vyrovnávající přechodné fluktuace přebytky v Londýně a New Yorku a používající bankovní sazby a jiných prostředků na regulaci objemu kupní síly, aby tak zachovaly stabilitu relativní cenové hladiny na dlouhou dobu.

K tomu několik poznámek: Zdá se že zprávy z Československa přicházejí příliš pozdě do Anglie. Či je Keynes informován jednostranně? Kniha byla vydána na podzim 1923 a událostí první polovice 1923 jsou do ní pojaty a přece stať o Československu činí dojem, jakoby Keynes neměl více než rok z Československa a o Československu žádných objektivních zpráv. Neprovádí se u nás stabilisace? Která byla poslední fluktuace, kterou jsme byli tak zmítáni, že nám musila býti kladena za vzor stabilisační rakouská koruna a ruský červonec? A pokud jde o připjetí se na dolar nebo sterling, není známo Keynesovi, že již dávno než jeho kniha vyšla, stabilisuje se naše devisa v poměru k dolaru.

Kdežto u nás se obyčejně význam spekulace přeceňuje, nahlíží Keynes na tuto věc snad příliš optimisticky. Ve své knize ustavičně zdůrazňuje, že se přehlížejí změny způsobené v národohospodářské teorii i praksi válkou, ale spekulaci líčí nám zcela ve formě předválečné, kdy dalo se počítati s normálními poměry, či, abych se jasněji vyjádřil, se předpokládala jako samozřejmá řada věcí, které, jak v jiném případě vztížečně Keynes ukazuje, válka úplně zvrátila. Praxe si teprve instinktivně a někdy také trpkou zkušeností uvědomuje tyto změny a opravuje dle toho své závěry, teorie není na tom lépe. Je pravda, že spekulace obyčejně nevyvolává velikých výkyvů devisových sama. Vždy jsou pro takovéto vyjimečné fluktuace důvody, které jest hledati přímo u kořene

živa a nepostarati se, aby vytvořeny byly podmínky, které by se s tímto množstvím spokojily: expanse oběhu oběživa je poslední fási dlouhého procesu, inflační tendence pracuje dlouho, až vyvrcholí ve zvýšené poptávce po penězích, není-li již dříve neutralisována, dá se v tomto posledním stadiu sotva již ovládnouti.

té které devisy. Spekulace jest si však vědoma těchto důvodů více než kdo jiný a dovede jejich účinky urychlití nýbrž i hnáti do extrémů, aby tím více mohla ze své předvídatosti těžiti. Proti tomu snad by se mohlo na obranu spekulace ještě uvéstí, že která měna nemá žádných škráloupů, nemá se čeho báti. Avšak kterou měnu možno nyní po ořesech válečných a poválečných považovati za bezvadnou? Každá měna vyrůstá z hospodářské situace svého státu a po válce není státu, který by neušel nějaké hospodářské obtíže, které nelze nazvati normálními. Je tedy každá měna vydána nebezpečí útoku spekulace. Útěchou jí může býti, že dokud se podmínky, které určují její bonitu, nebudou zhoršovati, jest útok pro každou spekulaci problematický. Má tedy aspoň spekulace tu dobrou vlastnost, že udržuje a přivádí jednotlivé měny na dráhu cnosti a třeba ani ne přísné ctnosti, kterou má Československu Keynes tak za zlé.

Dr. Lepář.

Statistika nemocenského pojištění za rok 1921, sestavilo pojištěné technické oddělení ministerstva sociální péče, nákladem téhož ministerstva, v Praze, 1923. — Dílko toto jest vskutku jen statistikou; vykazuje počet nemocenských pokladů, pohyb členstva, nemocenskou statistiku, účetní výsledky hospodářství finančního a statistiku o činnosti rozhodčího soudu.

Dr. Jindřich.

JUDr. Evžen Štern: Základy československého dělnického práva. Československý Kompas. V Praze, 1923. 8°, stran 52, cena není udána. — Práci tuto rozdělil autor na čtyři díly. V prvním díle pojednává o úpravě pracovní doby, rozebírá ustanovení zákona o osmihodinné době pracovní, o noční práci a o ochraně žen a osob mladistvých.

V druhém díle zmiňuje se o péči o nezaměstnané, podává statistická data, týkající se osob, podporovaných v nezaměstnanosti a připojuje úvahy o způsobech podpor v nezaměstnanosti, zvláště pak o t. zv. systému gentském.

Třetí díl tohoto spisku všímá si zákona o úpravě pracovních a mzdových poměrů v domácké práci a seznamuje čtenáře se zásadami tohoto zákona i s praktickým jeho prováděním, vytýká jeho přednosti a vady.

V posledním díle pojednává autor o závodních radách a výběrech, zmiňuje se o historickém vývoji, pojednává o organisaci, účelu a funkcích těchto činitelů, zvláště pak věnuje svoji pozornost úpravě v hornictví.

Dílko podává plastický obraz o tom, co bylo u nás vykonáno na poli dělnického práva v posledních pěti letech. Autorovi podařilo se podati čtenáři jako jeden celek ustanovení zákonná, dosud porůznu roztroušená.

Dr. Jindřich.

Henry Ford: Můj život a dílo. — »Sfinx« Praha, Zbořenec. — 8°, I. — III. díl — Kč 36. Henry Ford, dnes jedna z nejvýznamnějších osobností Ameriky, seznamuje ve své knize širokou veřejnost jednak s osudy svého života, hlavně však s tím, jak se má chápat moderní obchod a průmysl a na jakých zásadách musí nutně spočívat, má-li býti trvale úspěšným. Takovou zásadou, vybudovanou na zralé úvaze, jest Fordovi »služba veřejnosti«. Dochází k ní tím způsobem, že si klade otázku, proč jest zde obchod a průmysl a odpovídá: proto, aby sloužil veřejnosti. Takto chápaný účel a podklad obchodu a průmyslu připravuje půdu Fordovi pro ostatní dnes choulostivé otázky rázu více sociálního, na příklad jak odpomoci bídě, aniž by bylo třeba býti milosrdným a udíletí almužny, jak docílití, aby výrobky byly laciné a mzdy dělníků co nejvyšší, co mají znamenati peníze samy o sobě pro obchodníka a průmyslníka a j. Důsledkem vůdčí zásady Fordovy »služby veřejnosti« jest další jeho zásada, že totiž každý podnik musí spočívat na práci, neboť všechny podniky vybudované na basi jen peněžní nemají se stanoviska »služby veřejnosti« nížádného oprávnění, jsou jen nutným zlem, musí, až společnost prohlédne, zaniknouti. Z tohoto principu vyplývá Fordův odpor proti bankám a finančním kruhům vůbec. Peníze dle Forda, jsou pouze nástrojem výrobním a nemají samy o sobě žádné hodnoty; že banky ovládají dnes průmysl tkví v tom, že mají v rukou

úvěr. Banky, věnující se svému vlastnímu prospěchu, nesledují ani zdaleka, dle Forda, sociálního významu průmyslu, který neznamená toliko vydělávání peněz, nýbrž účelem a vůdčí myšlenkou jeho jest vytvoření veřejně užitečné myšlenky a její rozmnožení v takovém počtu, kolik je lidí, kteří jí potřebují. Názory Fordovy na průmysl, hlavně však na obchod a národní hospodářství mají v sobě mnoho zajímavého i pro právníka a národního hospodáře.
—Km.—

Dva právníké kalendáře 1924. (Dr. M. Navrátil: Právnícký kalendář 1924, a JUDr. Robert Swoboda: Stiepel's Deutscher Juristenkalender 1924.) Navrátilovo zpracování jest rozsáhlejší, ježto snaží se býti úplným přehledem a soupisem právníků činných v praxi v republice i mimo ni, kdežto zpracování Swobodovo jest omezeno na úřady soudní, advokáty a notáře, a z administrativy pouze na politické úřady II. a I. instance. V tom jest jakýsi nedostatek. Za to Stieplovo vydání jest o to praktičtější, že doplněno jest advokátním a notářským tarifem a seznamem soudních a poštovních poplatků. Jeho zpracování určeno jest jeho účelem.
—á—

Dr. Jos. Macek: Jak se dělá nezaměstnanost, dražota a bytová tíseň a proč se prohrávají stávky. Pr., Ústř. děln. nakl., str. 126, Kč 8.—. Kniha obsahuje řadu článků uveřejněných hlavně v 28. Říjnu v letech 1922—3. Jsou určeny hlavně pro dělníky a mají jim ukázati, jak nesprávně jsou hospodářsky orientováni a jak mylné jsou jejich předsudky. Dokazují, že hospodářskou krizi jsme vlastně vinni sami, svou hospodářskou politikou, jejímž původci jest několik bankéřů a průmyslníků, kteří si dovedli získati dělníky za pomocníky při vymáhání ochranných cel a zákazu dovozu cizího zboží. Následek ovšem je, že agrární kruhy žádají o zavedení cel obilních a na konec to vše odnesou — lidé v námezdním poměru.

Všechny jednotlivé stati obsahují autorovo »ceterum censeo«: Zrušte povolovací řízení, ochranná cla, spojte trh domácí se zahraničním. Program hospodářské soběstačnosti v našich poměrech jest mu nesmyslem. Prostý člověk má býti napálen vlastenckými frásemi o ochraně národní práce. Při tom neškodí pouze výše cel, ale snad ještě více libovůle a šikany úřadu při povolování, pro něž uvádí autor četné doklady.

Jedině spojením našeho trhu se světovým je možno ustáliti cen pod vlivem světové soutěže. Teprve toto ustálení umožní také větší stavební ruch a odstranění bytové nouze.

Dělnictvo chybuje nejvíce tím, že lpí pouze na požadavcích mzdových, jichž nemůže udržeti a proto prohrává stávky. Musí odvrátiti frontu: nebáti se tolik snížení mezd, ale bojovati o stlačení cen životních potřeb a výrobních pomůcek. Musí donutiti podnikatele průmyslové i velkozemědělské, aby se přizpůsobili převratu, který nastal osamostatněním našeho průmyslového státu.

Články jsou psány s neobyčejnou vervou, názory autorovy jsou tu podány hodně srozumitelně, jest tu sneseno dosti dokladů. A třeba se nelze vždy s autorem souhlasiti, nelze mu upříti bystrý postřeh.

J. B.

Věstník hlavního města Prahy (ročník XXXI., seš. 1.—8., redaktor JUDr. Jan Balabán) velmi dobře řízený, přináší vedle běžných zpráv o městské administrativě i články rozpravné, které mohou zajímati po stránce správně-právní. Tak v letošním ročníku je tu pojednání o zahraniční půjčce obecní, pak některé dobrá zdání jako archiváře dra V. Vojtíška »O městském sboru střeleckém a jeho právu k ostrovu Střeleckému«, k témuž tématu, totiž sporu pražské obce se střeleckým sborem o tento ostrov, vztahuje se i článek dra Edvarda Šebesta »K historii střelnice a Střeleckého ostrova« a konečně poznámky dra Boh. Štědrého k »Důsledkům ustanovení § 2. a 14. zák. o Velké Praze ze 6. února 1920. č. 114 sb. z. a n.« Není třeba ani připomínati, že také mnoho právníckých zajímavostí přináší i poznámky o schůzích, jednotlivých úředních agendách, ofertách, nadacích a stipendiích a pod.

V.